

(/)

🏠 (/)

> Danmark og Europa efter 1945 (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945>)

> Bøger (<http://www.historie-online.dk/boger>)

> Anmeldelser (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Kampen om unionen

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/store-forventninger-i-europa-2000-2020>)

Kampen om unionen

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 861

Del artikel: **f** (<https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/kampen-om-unionen>)

t (<https://twitter.com/home?status=>. Aktiviteten kan ses på <http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/kampen-om-unionen>)

in (<http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/kampen-om-unionen&title=>)

Thorsten Borring Olesen

Kampen om Unionen

**100 danmarkshistorier. Aarhus Universitetsforlag.
100 sider. 100 kr.**

Af Kaare R. Skou

Historieprofessor Thorsten Borring Olesen fra Aarhus leverer med denne udgivelse en kompakt, seriøs, men noget blodfattig redegørelse om EU's trange vej fra Kul- og Ståunionen kort efter slutningen på Anden Verdenskrig til den nuværende Europæiske Union, der nok også for en hel generation frem samtidig vil stå som slutstenen på en række store europæiske politikeres føderale drømme. Der er i hvert fald ikke meget i tiden, der tyder hverken på vilje til eller vision om noget andet, noget mere og noget bedre.

Kompakt fordi den er et nummer i Aarhus Universitetsforlag smart tænkte serie med 100 nedslag i historien a 100 sider til 100 kroner stykket. Seriøs fordi det nu engang ligger til forfatteren. Og blodfattig fordi en historieudvikling, der rummer masser af dramatiske skismaer mellem vælgerne og deres politikere, mellem højtflyvende visioner og jordbunden pragmatisme, mellem storpolitik og sognerådsbeslutninger og mellem vores civilisations grundlæggende politiske ideologier er fortalt på en måde, der ikke på nogen måde kan tirre eller udfordre selvopfattelsen hos de til enhver tid siddende magthavere.

Bogen er nogenlunde kronologisk disponeret, men har man ikke været aktivt med hele vejen fra 1972 til i dag - og har man det, er man jo ved at være gammel - så kunne de mange traktatnavne med fordel gentagne gange undervejs være kvalificeret for eksempel med et årstal eller med to ord om hovedindholdet. Selv jeg løber ind imellem sur i Rom, Maastricht, Amsterdam og Lissabon, hvortil kommer det løse.

Det er helt i orden, at Borring Olesen har koncentreret indholdet om Danmarks positioner og om rækken af folkeafstemninger, selv om en udbygning med fortællinger om betydningen af skiftende alliancer mellem medlemslandene og en skarpt skåret tegning af landenes nationalinteresser over tid ville have bidraget betydeligt til forståelsen af, hvorfor Jean Monnets oprindelige, ganske logiske og simple idé er endt i et bureaukrati, som kommer til kort, så snart det udsættes for et folkekrav om praktisk handling i fællesskab. Bare tag Ursula von der Leyens fordelingsnøgle for coronavacciner: Landene skulle uge for uge have et antal vacciner proportional med befolkningstallet, hvor et effektivt fællesskab selvfølgelig havde fordelt vaccinedoserne mellem landene i takt med, at deres infrastruktur magtede rent faktisk at vaccinere folk, men hvor alle til sidst selvfølgelig havde fået alle de doser, som de havde behov for. Man kunne her også have brugt olieforsyningskrisen i 1973, mad-cow-disease-tilfældet i 1986 eller krigen på Balkan som eksempel.

I dag er EU end ikke i stand til at handle, når medlemslande som Ungarn og Polen på det groveste tilsidesætter fundamentalsætninger i traktaterne.

Torsten Borring Olesens korte fortælling om optakten til det europæiske mellem- og overstatslige samarbejde umiddelbart efter Anden Verdenskrig er lige så konform og traditionel, som den er utilstrækkelig. Forfatteren nævner USA's ønske om et mere eller mindre føderalt Europa. Det kunne ikke lade sig gøre hverken folkeligt eller politisk, og i stedet fik vi Europarådet. For amerikanerne var det ikke tilstrækkeligt, og de øgede presset som betingelse for at få del i Marshallhjælpen. Det førte til

dannelsen af OEEC. USA havde gerne set endnu mere, men briterne strittede imod. Danskerne jublede ganske vist ved Churchills tale om et forenet Europa, men var på det tidspunkt så udenrigspolitisk uerfarne, at de ikke kunne afkode, at for en brite er Europa fastlandet - Storbritannien hører ikke med. Før Grundloven af 1953 med kanoniseringen af Folketingets Udenrigspolitiske Nævn tog politikerne de facto Grundlovens ord om, at udenrigspolitik var et kongeligt prerogativ temmelig alvorligt.

Amerikanerne slækkede på det pres, der senere blev folkeliggjort ved udenrigsminister Kissingers beklagelse over, at der ikke fandtes en Mr. Europa, som han kunne ringe til. En af årsagerne var, at Frankrig voldte Washington hovedpine. Straks efter krigen var Tyskland blevet delt i fire zoner hver med en af sejrsmagterne som administrator. Det var meningen, at de fire skulle arbejde sammen, men Sovjetunionen trak sig fra samarbejdet, administrerede det senere Østtyskland på sin egen måde, hvilket betød den totale forarmelse af landet.

USA og Storbritannien var enige om ikke at gentage fejltagelserne fra fredsslutningen efter Første Verdenskrig og ønskede en hurtig genopbygning i deres zoner. Frankrig kom her fuldstændig til kort med det grundlæggende ønske, at Tyskland aldrig blev samlet, men opdelt i små selvstændige länder uden storindustri - en politik, der herhjemme vandt tilslutning hos blandt andre John Christmas-Møller. Det fik blot USA's mistænksomhed i forhold til Frankrig til at vokse.

Sagen var, at Frankrigs krigshelt, general Charles de Gaulle hele tiden spøjte i kulissen, og amerikanerne anså de Gaulle for at være farlig for freden i Europa, hvorfor amerikanerne for eksempel til franskmændenes store fortrydelse tilbød briterne, men ikke franskmændene at få del i amerikanske atombombeprogram - en handling som franskmændene den dag i dag ikke har tilgivet amerikanerne og ligger til grund for, at Frankrig ofte direkte modarbejder USA udenrigspolitisk.

Da de tre besættelsesmagter endnu engang skulle tage stilling til et tysk ønske om at udvide kul- og stålproduktionen, at et nej fra deres side ville være et slag i luften. Fransk politik var præget af kaos og svage hastigt skiftende regeringer med et parlament, der mere mindede om en af 1700-tallets intellektuelle saloner end en ansvarlig lovgivende forsamling. Det var i den situation, at Jean Monnet fik udenrigsminister Schumann til at fremlægge idéen om en overstatslig, embedsmands- og ekspertstyret Kul- og Stålunion til kortslutning af diskussionsklubben i Nationalforsamlingen i Paris. Idéen fra denne geniale systemkreatør, der var lige bekendt med fransk mentalitet, som med den, han oprindeligt som cognacsælger havde mødt i Storbritannien, blev købt af de allierede som en vej frem.

I dag har Den Europæiske Union bortset fra et par ligegyldige detaljer samme struktur som Kul- og Stålunionen - altså grundlæggende skabt til at kortslutte demokrati og give Frankrig følelsen af stadig at blive anset for en stormagt.

Uanset hvad vi stemmer om ved folkeafstemninger rundt om i EU, er det den historie, Unionen bærer på, og som gør, at den aldrig bliver en folkesag. Monnets filosofi var, at så folk først, at der var gevinster ved at samarbejde på ét område, så ville de efterspørge samarbejde på ét mere - og ét mere og så videre til føderationen var en realitet. Det kunne måske være blevet en realitet, men magtbegærlige føderalister ville ikke et samarbejde langsomt skabt fra neden, men tilvejebragt her og nu af dem som folkenes politiske ledere.

Jeg har ikke fundet fejl eller svipsere af betydning i bogen - bortset fra en enkelt. Det ville også have undret mig, hvis det var tilfældet. På side 13 citerer Thorsten Borring Olesen udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen for aftenen før folkeafstemningen om Maastrichttraktaten i 1992 at have sagt "den er hjemme!" hvilket skulle være blevet opfattet af befolkningen som så arrogant, at de gik hen og stemte nej, hvilket igen kastede fællesskaberne ud i en af sine større kriser. Mig bekendt var det ikke i den forbindelse, at Uffe Ellemann-Jensen aftenen før en valgdag sagde "den er hjemme!" med en kraftig reaktion til følge. Udsagnet (der i virkeligheden var den erfarne politiske journalist Nilles (Niels-Christian Nilsons) konklusion på en samtale med Venstrelederen i hans køkken over en whiskysjus og ikke et direkte citat) stammer fra folketingsvalget i 1998, hvor alt op til valgdagen tydede på et statsministerskifte fra socialdemokraten Poul Nyrup Rasmussen til Venstres Uffe Ellemann-Jensen, men hvor Nyrup Rasmussen klarede skærene med Jóannes Eidesgaards 176 flere færøske stemmer end Sambandflokkens Edmund Joenssens, hvilket sikrede Nyrup ét mandats overvægt.

I Borring Olesens gennemgang af politikernes ja- og nej-argumentation fra 1972 til i dag skåner han os for det mest platte og lavpandede. Tak for det. Det kræver sin gyllebeholder at rumme dem. OK, vi får den om EU som fredens projekt, hvad min gennemgang af EU's undfangelse ikke just understøtter. Og vi får den om, at der i EU vedtages flere love end i Folketinget. Det har trods alt aldrig været kvantiteten af paragraffer, der er afgørende. Helt banalt er det dansk tradition med ordknappe bestemmelser - bare læs Grundloven eller straffeloven - mens franskmændene, hvis tradition (selvfølgelig) er blevet EU's, er at male sproglige monumentaltværker for selv hypotetiske tilfælde.

Trods rækken af folkeafstemninger er politikernes argumentationsniveau snarere sænket end hævet. Det er min erfaring som ordstyrer ved snesevis af vælgermøder gennem årene. Bunden blev nået i den seneste om retsforbeholdet, hvor det store flertal købte et tættere politisamarbejde, men ikke ville give Folketingets carte blanche til at tilslutte sig enhver fremtidig ændring af det retlige samarbejde endog hvis denne ændring burde aktivere Grundlovens paragraf 20. Adspurgte om denne godt skjulte delegation i grundlaget for afstemningen svarede en socialdemokratisk toppolitiker vælgeren, om han virkelig interesserede sig mere for juridiske detaljer end om at få brudt nettets ringe af pædofile.

Bogen er mainstream historiefortælling. Dens styrke er dens kortfattetethed. Den når aldrig til for alvor at give en forklaring på det fænomen, at de skeptiske partier fra 1972 i dag er de mest integrationsivrige. Den når heller ikke dybt nok i analysen af resultaterne af de danske folkeafstemninger. Og den forholder sig kun på overfladen til, hvad det er, der er sket i dansk politik fra at de statsministerproducerende partiers enighed op til årtusindeskiftet om, at hvad der end skete, så ville dansk politik være at søge så tæt på kernen i EU som muligt, til hvor vi befinder os i alliance med et tvivlsomt styre i Østrig som måske eneste ven.

[Historie-online.dk, den 26. juli 2021]

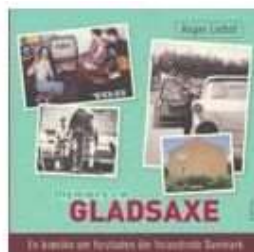
← Forrige artikel (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/store-forventninger-i-europa-2000-2020>)

SE RELATEREDE ARTIKLER

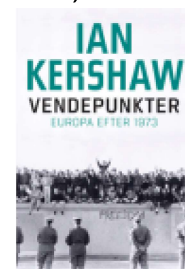
HÅBETS EUROPA I 89 BILLEDER

(<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/haabets-europa-i-89-billeder>)

GLADSAXE

(<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/gladsaxe>)

KERSHAW: VENDEPUNKTER

(<http://www.historie-online.dk/boger/kershaw-vendepunkter>)
